

Magyar Pszichológiai Társaság ÓIP Szekció
Országos Iskolapszichológiai Módszertani Bázis
Budapest

Kedves Kollégák!

A köznevelés átalakítása, a Nemzeti Köznevelési Törvény (Nkt) az óvoda-, és iskolapszichológia számára is jelentős változásokat hozott. Ezek a változások tartalmazzak pozitívumokat, de láthatók azok a nehézségek is, amelyek szakmánkban bizonytalanságot okoznak. **Jelen levelünk célja a hiteles tájékoztatás a jelenlegi helyzetről, azokról a lépésekről, amelyeket megtettünk, és szándékozunk megtenni** annak érdekében, hogy a jelen helyzetben a lehető legjobb feltételeket tudjuk kialakítani.

A hazánkban működő óvoda-, és iskolapszichológusi hálózat 26 éve jött létre egy maroknyi (30 fős) csapattal. Szakmai felelőse az ELTE keretében működő Iskolapszichológusok Országos Módszertani Bázisa, mely az 1980-ban megalakult MPT Óvoda-, és Iskolapszichológiai Szekcióval közösen segíti a hozzá forduló szakembereket.

Bázis vezető: Dr. N.Kollár Katalin ELTE Iskolapszichológia Tanszék vezető
Szekció elnök: Dr. Szabó Éva – Dél-alföldi Iskolapszichológiai Módszertani Központ vezető
vezetőségi tagok: Nemesné Somlai Gitta tanácsadó szakpszichológus
Szimethné Galaczi Judit pedagógiai szakpszichológus
Tamás Márta pedagógiai szakpszichológus, egyetemi óraadó oktató

2001-ben a nevelési tanácsadók szervezeti keretébe integrált hálózatunk minisztériumi képviselőjébe a Nevelési Tanácsadók Egyesülete (NTE) is bekapcsolódott, így a két terület együttműködése nyomán érdekképviselőnk is hatékonyabbá vált. Sajnos pontos adatok nem állnak rendelkezésünkre, de kb. 600 pszichológus lát el jelenleg óvoda-, és iskolapszichológusi feladatokat hazánkban, jelentős arányban nevelési tanácsadó alkalmazásában.

A Nkt 2013.09.01.-től alapellátásba rendeli az óvoda-, és iskolapszichológiát, mely önmagában fantasztikus előrelépés szakmánk számára! Ez azt jelenti, hogy országos lefedettségű hálózattá válunk, és a jelenlegi létszám mellé további – **több mint kétezer** – óvoda- és iskolapszichológusi **álláshely létesül** Magyarországon.

Az Nkt rendelkezése szerint a nevelési tanácsadók országos hálózata beleolvadt a 2013. január 1.-től megalakult országos pedagógiai szakszolgálati hálózatba, és megújuló feladatkörrel működik tovább. **A szakszolgálatban** tankerületenként mindössze egy fő képviseli szakmaterületünket, aki az adott járásban **óvoda-, és iskolapszichológusi koordinátori feladatokat lát el.**

Az kiépülő óvoda-, iskolapszichológusi hálózat tagjainak foglalkoztatásáról az Nkt úgy rendelkezik, hogy egységesen nevelési-oktatási intézményi alkalmazásba kerüljenek. Eszerint az óvodapszichológusok munkáltatója a területi önkormányzat, míg az iskolapszichológusoké a járási KLIK lesz.

Fontos kimondanunk, hogy a törvény előkészítésének folyamatában a szakmai érdekképviselő az óvoda-, iskolapszichológusok és koordinátorok egységes szervezetben történő alkalmazását javasolta! Jelenleg azonban **a törvény döntött a szervezeti hovatartozás kérdésében, az érdekképviselőt azt tekinti legfontosabb feladatának, hogy a jelenlegi helyzetben olyan jogszabályi kiegészítéseket tegyen** (pl. rendelet alkotás, protokoll megírása, szakmai felügyeleti rendszer kialakítása stb.), amely **biztosítja a minőségi munkavégzés feltételeit.**

Ennek egyik legfontosabb eleme egy, az óvoda- és iskolapszichológusok működéséről szóló rendelet mielőbbi megalkotása, amelyet 2013. márc. 10-én kelt levelünkben már kezdeményeztünk Gloviczki Zoltán helyettes államtitkárnál.

A továbbiakban erre, mint „tervezett rendelet” fogunk hivatkozni.

Jelen levelünkben egyrészt összefoglaljuk és röviden értelmezzük a hatályos jogszabályokat, amelyek a munkavégzés környezetét jelentik. Másrészt bemutatjuk azokat a lépéseket, amelyeket tettünk és tenni kívánunk a szakmai érdekek érvényesítéséért.

Apró dőlt betűvel szedtük a törvényekből, rendeletekből származó idézeteket, és **ÓIP-Bázis** alcím jelzi az eddigi intézkedéseket, illetve további terveinket.

A jelenlegi helyzetet meghatározó jogszabályi környezet bemutatása – hatásának elemzése

A 2011. évi CXC Nemzeti Köznevelési Törvényben (továbbiakban: Nkt) a 18.§ (2) bekezdés a pedagógiai szakszolgálat feladatainak felsorolása. Ennek i) pontjában szerepel „*az iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás*”, **így hálózatunk a pedagógiai szakszolgálat egy területként definiálódik.**

Hangsúlyosabbá válik ezzel az óvoda-, iskolapszichológia nevelést-oktatást támogató jellege, az, hogy az egyes gyermekek pszichológiai ellátásán túl a pedagógussal, szülővel, a pedagógiai folyamattal és szervezeti környezettel kapcsolatos feladatainak jelentősége azzal egyenértékű.

A szakszolgálati feladat köznevelési alapeladatnak minősül: helyet kapott ezeknek a felsorolásában, az Nkt 4.§ 1. q. pontjában. Ugyanezen törvény 74.§ (1) bekezdése pedig kimondja, hogy „*Az állam gondoskodik – az óvoda kivételével – az alapeladatok ellátásáról*”

Az Nkt 72.§ (4) bekezdése szerint:

„A szülő kötelessége, hogy gyermekével megjelenjen a nevelési tanácsadáson, továbbá biztosítsa gyermekének az iskolapszichológusi, óvodapszichológusi vizsgálaton és a fejlesztő foglalkozásokon való részvételét, ha a tanulóval foglalkozó pedagógusok kezdeményezésére a nevelőtestület erre javaslatot tesz.. Ha az e bekezdésében foglalt kötelezettségének a szülő nem tesz eleget, a jegyző kötelezi a szülőt kötelezettségének betartására.”

Nyilvánvaló, hogy ezen jogszabály érvényesítése csak különleges esetekben lesz indokolt, hiszen általánosságban igaz, hogy a pszichológiai ellátás önkéntessége fontos az együttműködés, és ezáltal a hatás szempontjából.

Az Nkt 61.§ (3) bekezdése határozza meg, hogy az alapfeladatok ellátását kik végezhetik:

„A nevelő és oktató munkát, a pedagógiai szakszolgálatokat és a pedagógiai-szakmai szolgáltatások ellátását szakképzett szakemberek segítik. A nevelési-oktatási intézményekben foglalkoztatott vezetők, pedagógusok, valamint a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítők körét az 1–3. melléklet határozza meg.”

Ezekben a mellékletekben szerepel az óvoda-, iskolapszichológus, ami **azt jelenti, hogy alkalmazásukra a nevelési-oktatási intézményben kerül majd sor**. Mivel adataink szerint ez év januárja előtt a legtöbb óvoda- és iskolapszichológus nevelési tanácsadó, vagy más szakszolgálati intézmény alkalmazottja volt, **szinte mindenkinél várható emiatt a munkáltató tekintetében változás**.

A változás lebonyolítása még több kérdést vet fel a munkavállalók szempontjából, mert nem az alkalmazott, hanem a státusz kerül át automatikusan az új szervezetbe. **Az alkalmazás változásának mikéntjéről még nem döntött a minisztérium**. Az iskoláknak jelenleg már az intézményfenntartó központ a munkáltatója, ott a munkahely megnevezésének változását fogja a kinevezés-módosítás tartalmazni. **Az óvodapszichológusok esetében** azonban, akik a szakszolgálati intézményből, ezzel az intézményfenntartó központtól az önkormányzati fenntartású óvodák alkalmazásába kerülnek, **várható pályázat**, aminek során bárki jelentkezhet és be is kerülhet egy adott álláshelyre, nem csak az, aki jelenleg ott dolgozik. Ha új kinevezésre kerül sor, változhatnak a feltételek is, pl. megállapítható akár a korábinál alacsonyabb bér (pl. pótlékok megszűnése) – ami egy kinevezés módosításnál nem lenne lehetséges. Az óvodapszichológusok számára tehát a változás munkavállalói kockázata nagyobb.

Mivel a szakszolgálatokban ezután csak koordinátori feladattal jelenik meg az óvoda-, iskolapszichológia, ez érinti a jelenleg gyed/gyesen lévő kollégák alkalmazásának folytonosságát.

A fenntartó különbözősége miatt az eddig óvodát és iskolát egyaránt ellátó pszichológus további feladatellátása csak több munkáltató közötti megosztásban (fél-fél állás) történhet.

Az óvoda-, iskolapszichológus nevelési/oktatási intézményben történő foglalkoztatása az ellátott intézménytől való **függetlenség megszűnését** jelenti. A munkavégzés szempontjából ez **nehezítő tényező**, melynek kezelése szakmai kihívás.

Az óvoda-, iskolapszichológia hazai történetének hosszú időszakát jellemzi a pszichológus óvodában, iskolában való közvetlen foglalkoztatása. Külső intézményben (nevelési tanácsadóban, szakmai szolgáltatónál) történő alkalmazás nagyobb létszámban csak akkor alakult ki, amikor a feladat finanszírozása ezt tette kedvezőbbé. Az óvoda-, iskolapszichológia azonban függetlenség nélkül is működött, számos tapasztalat támasztja alá, hogy ilyen keretek között is lehet eredményesen művelni. Attól azonban, hogy valami megvalósítható, még nem jelenti azt, hogy célszerű is. A pszichológust szakmai készségei segítik abban, hogy be tudjon illeszkedni az óvodába, iskolába, megoldásokat találjon az esetleges szerepkonfliktusokra. Azonban nem gazdaságos, hogy munkájának egy részét rendszeresen erre fordítsa, ezért a koordinátor szakmai vezető szerepét rendeletileg biztosítani kell.

A 61.§-ban hivatkozott mellékletek közül a 2. számú „A nevelő- és oktatómunkát közvetlenül segítő alkalmazottak finanszírozott létszáma” cím alatt a 8. és 9. sorban szerepelteti az óvoda- és iskolapszichológust :

„8. iskolapszichológus, óvodapszichológus 1–500 gyermek, tanuló között 0,5” és „9. iskolapszichológus, óvodapszichológus 500 gyermek, tanuló felett 1”.

Látható, hogy a foglalkoztatás mértéke (finanszírozott létszám) ellátandó gyermeklétszámhoz kötődik, amelyben az 500 fő a határérték a fél vagy egész állás között. Azonban **nincs meghatározva az egész állásban ellátandók maximuma, és az sem, hogy ezt a létszámot milyen keretekre kell vonatkoztatni**: egy szakemberre, vagyis minden újabb 500 gyermekre

újabb 0,5 álláshely számítandó, vagy egy szervezetre, azaz maximum egy álláshely bármilyen nagy egy óvoda, iskola, és minimum 0,5 álláshely, bármilyen kicsi. Amennyiben szervezetre, akkor konkrét megfogalmazásként és utalásként is hiányzik annak meghatározása, hogy a szervezet esetében teljes intézményre, egy-egy tagintézményre, vagy egy-egy feladatellátási helyre kell ezt a szabályt értelmezni. Különösen fontos ez azokban a szervezetekben, ahol az elmúlt években intézmény összevonások voltak, pl. szélsőséges esetben 50 óvoda szervezetenként egy intézmény. (Tudjuk, hogy az óvodák esetében különösen gyakori az intézmény összevonás az alacsonyabb gyereklétszámok miatt.)

Az ellátandók létszámában nincs differenciálás. Miközben az Nkt 41.§ (7) kimondja, hogy :

„Az enyhe értelmi fogyatékos, beszéd-fogyatékos vagy pszichés fejlődési zavarral küzdő sajátos nevelési igényű tanulót két gyermekként, a mozgásszervi, érzékszervi, közép súlyos értelmi fogyatékos, autizmus spektrum zavarral küzdő vagy halmozottan fogyatékos gyermeket, tanulót három gyermekként kell figyelembe venni az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport létszámának számításánál, ha nevelés-oktatásuk a többi gyermekkel, tanulóval együtt történik.”

Az óvoda-, iskolapszichológus foglalkoztatás létszámhatárainál nincs feltüntetve, hogy ez számított létszámot jelentene. Így **az integráló intézményekben nem áll rendelkezésre az a többlet kapacitás, amit a két vagy három főnek számítással lehetne biztosítani**. A speciális ellátást nyújtó intézményekben (pl. EGYMI) ez számított létszám figyelembevételénél is hátrányos, mivel a két vagy három főnek számítás ott egyáltalán nem is érvényesülhet, hiszen nem a többi tanulóval együtt történik a nevelés, oktatás, ami a számított létszámhoz feltétel.

ÓIP-Bázis: Ennek a kérdésnek legalább miniszteri rendelet szintű rendezése lényeges kérdés a hatékonyság szempontjából. Az OKM megbízásából 2009-ben elkészített tanulmányunkban egy főhöz max. 800 főt és/vagy 3 (tag)intézményt (feladatellátási helyet) jelöltünk meg az érdemleges elláthatóság kritériumaként. Szükségét látjuk annak, hogy ez a tervezett **rendeltben rögzítésre** kerüljön.

Fel kell figyelni a fent idézett Nkt (61.§ (3) bekezdés) a köznevelési feladatok ellátóinak felsorolásában a „valamint” szóra, mert kiemeli, hogy a „pedagógus” és a „nevelő- és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott” külön kategória. Az ott hivatkozott részletező mellékletek közül a 2. számú „A nevelő- és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottak finanszírozott létszáma” cím alatt szerepelteti az óvoda- és iskolapszichológust (8. és 9. sor). A 3. számú melléklet címe „A nevelési-oktatási intézményekben pedagógus-munkakörben alkalmazottak végzettségi és szakképzettségi követelményei”, az iskolapszichológus ebben is szerepel (15. sor).

Az, hogy az iskolapszichológus mindkét mellékletben megjelenik, **bizonytalanná teszi, hogy alkalmazása pedagógus-munkakörben történik-e**, vagyis hogy vonatkoznak-e rá a pedagógus munkakör előnyei (neveléssel, oktatással lekötött munkaidő, pedagógus pótszabadság, életpálya-modell, pótlékok, pedagógus igazolvány stb.) és hátrányai.

Az óvodapszichológus, csak a 2. mellékletben van megnevezve, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítők között, így szó szerint értelmezve ez egyértelműen azt fejezi ki, hogy nem pedagógus-munkakörben lenne foglalkoztatva. Más jogszabály (138/1992 kormányrendelet a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény végrehajtása a közoktatási intézményekben) a közoktatási intézményben dolgozó pszichológust pedagógus-munkakörben említi meg (1. melléklet), azonban ez vélhetően nem írja felül az Nkt-ben szereplő meghatározást (egy rendelet alacsonyabb rendű szabályozó, mint a törvény).

A pedagógus-munkakör sajátosságainak elvesztése a munkafeltételek jelentős változását jelentené a szakember számára, és lényegesen módosítja a szakterület vonzerejét a pszichológusok körében, ami a létrejövő álláshelyek betöltésének nehézségeihez vezethet.

ÓIP-Bázis: Az érdekképviselet célja, hogy a tervezett rendeletben egyértelműen kimondásra kerüljön a pedagógus munkakörben való alkalmazás, vagy az, hogy az óvoda- és iskolapszichológust a pedagógussal egyenértékű juttatások és alkalmazási feltételek illetik meg.

A pedagógus-munkakörön belül is változnak a munkavégzés feltételei. A korábbi kötelező órákra és további munkaidőre bontott teljes munkaidőt felváltja az alábbi szabályozás az Nkt-ben:

„62.§ (5) A nevelési-oktatási intézményekben pedagógus-munkakörökben dolgozó pedagógus heti teljes munkaidejének nyolcvan százalékát (a továbbiakban: kötött munkaidő) az intézményvezető által – az e törvény keretei között – meghatározott feladatok ellátásával köteles tölteni, a munkaidő fennmaradó részében a munkaideje beosztását vagy felhasználását maga jogosult meghatározni.

(6) A teljes munkaidő ötvenöt–hatvanöt százalékában (a továbbiakban: neveléssel-oktatással lekötött munkaidő) tanórai és egyéb foglalkozások megtartása rendelhető el. A kötött munkaidő fennmaradó részében a pedagógus a nevelés-oktatást előkészítő, nevelés-oktatással összefüggő egyéb feladatokat, tanulói felügyeletet, továbbá eseti helyettesítést lát el.

(8) Óvodában a kötött munkaidőt a gyermekekkel való közvetlen, teljes óvodai életet magában foglaló foglalkozásra kell fordítani.

(13) A pedagógiai szakszolgálat intézményében alkalmazott pedagógusok teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetében heti huszonegy órában a neveléssel-oktatással lekötött munkaidőben végzik a gyermekek, tanulók vizsgálatával, egyéni vagy csoportos foglalkoztatásával, a tanácsadással, gondozói tanfolyamok megtartásával (a továbbiakban: közvetlen foglalkozás) kapcsolatos feladatokat.”

Ehhez kapcsolódik a 138/1992 kormányrendelet egy paragrafus:

„7. § (1) A kollektív szerződés, ennek hiányában a munkáltató határozza meg, hogy a munkaidő óvodai foglalkozásokkal, tanítási órákkal, kollégiumi foglalkozásokkal (a továbbiakban együtt: tanítás) le nem kötött részében melyek azok a feladatok, amelyeket a pedagógusnak a nevelési-oktatási intézményben, pedagógiai szakszolgálat intézményében, és melyek azok a feladatok, amelyeket az intézményen kívül lehet teljesítenie”.

Mindezek együttesen azt jelentik, hogy a pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak – esetleg az iskolapszichológus is - heti 32 órát kötelesek az intézményben tölteni, ezen belül az iskolában 24-26 órában kell közvetlen foglalkozást megvalósítaniuk, a többi időre pedig az intézmény vezetője határozza meg ellátandó feladataikat. A szakszolgálatoknál a munkaidő szabályozása annyiban más, hogy nincs kikötve a heti 32 óra jelenlét, a közvetlen foglalkozásra pedig heti 21 óra munkaidőt kell továbbra is fordítani, az eddigiekkel azonos módon. **Az iskolapszichológusokra nézve az új szabályozás azt jelenti, hogy a jelenlét kötelezettsége (heti 11 órával) és a foglalkozások ideje (heti 0-5 órával) nő a korábbihoz képest.**

Az óvodapszichológusok esetében, ha pedagógus-munkakörben lennének alkalmazva, a 32 óra benttartózkodás elvárt ideje rájuk nézve is érvényesülne, és ezt a 32 órát teljes egészében közvetlen foglalkozásra kellene fordítaniuk. A jelenlegi szabályozás szerint azonban nem pedagógus-munkakör az óvodapszichológus, így teljes heti munkaideje, azaz 40 óra töltendő le az óvodában, amin belül a közvetlen foglalkozás időkeretére nincs jogszabályi előírás. Tehát **az óvodapszichológusnak vagy 50%-kal több közvetlen foglalkozást kell tartania, vagy 100%-kal nő a jelenlétére vonatkozó kötelezettsége** (emlékeztetőül: pedagógus pótszabadság és életpályamodell stb. nélkül).

ÓIP-Bázis: A tervezett rendeletnek az alkalmazási feltételek (óraszámok, munkaidő elosztás stb.) optimális kialakítása sarkalatos pontja kell, hogy legyen!

Az Nkt 3. számú mellékletében, amelynek címe

„A nevelési-oktatási intézményekben pedagógus-munkakörben alkalmazottak végzettségi és szakképzettségi követelményei”, a 15. sorban szerepel az iskolapszichológus: „15. iskolapszichológus pszichológus és tanító vagy tanár, pszichológus tanácsadás és iskolapszichológia szakiránnyal”.

Ebből látható, hogy az iskolapszichológus munkakörre nincs szakvizsga alkalmazási feltételként meghatározva, és hogy a pedagógus végzettségek közül a tanítói vagy a tanári végzettség van kikötve, tehát más pedagógusi végzettségek nem elfogadottak (pl. óvodapedagógus, konduktor stb.). A foglalkoztatás képzettségi követelményeinél óvodapszichológusra vonatkozó előírás nincsen nevesítve.

ÓIP-Bázis: Ezt az óvodapszichológust érintő hiányt (ami egy adminisztratív tévedés) a lehető legrövidebb időn belül pótolni kell, ezt már jeleztük a minisztérium felé. Kezdeményezzük továbbá, hogy az óvoda-, iskolapszichológiai alkalmazás esetében a tanítói vagy tanári végzettség mellett a pedagógiai pszichológus szakvizsga is legyen pedagógiai végzettségként elfogadhatónak megjelölve, az óvodapedagógiai végzettség is.

A Nemzeti Köznevelési Törvény végrehajtására vonatkozó 229/2012. kormányrendelet nem tartalmaz szabályt az óvoda-, iskolapszichológiai ellátásra és szakemberre nézve.

A szakterület feladatainak és munkakörülményeinek meghatározása a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 20/2012. EMMI rendeletben szerepel.

A feladatok felsorolása az alábbi szövegrészben jelenik meg:

„44. Az óvoda- és iskolapszichológiai feladatok a nevelési-oktatási intézményben

132. § (1) A nevelési-oktatási intézményben alkalmazott óvodapszichológus, iskolapszichológus ellátja az e §-ban meghatározott feladatokat, amelyek elsődleges célja a gyermek, a tanuló személyiségfejlesztése, lelki egészségvédelme, továbbá a nevelő-oktató munka hatékonyságának segítése.

(2) A nevelési-oktatási intézményben dolgozó óvodapszichológus, iskolapszichológus közvetlen segítséget nyújt a pedagógusoknak a nevelő-oktató munkához.

(3) Az óvodapszichológus, az iskolapszichológus a nevelési-oktatási intézményben a gyermekekkel, a tanulókkal közvetlenül, egyéni vagy csoportos foglalkozások keretében közreműködik a gyermekek beilleszkedéséért, társas kapcsolatait javító és iskolai teljesítményét növelő intézkedésekben, kezeli a tanulóknak a nevelési-oktatási intézménnyel összefüggő személyközi kapcsolati kommunikációs és esetlegesen fellépő teljesítményszorongásos tüneteit, továbbá

a) megszervezi azokat a pszichológiai jellegű szűrővizsgálatokat, amelyek a képességvizsgálatok, szociometriai vizsgálatok, tanulási szokások, tanulási motiváció vizsgálatának körébe tartoznak, vagy a beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézségek megelőzése érdekében szükségesek,

b) megszervezi a mentálhigiénés preventív feladatokat a nevelési-oktatási intézményben az egyén, a tanulócsoporthoz, és az intézményi szervezet szintjén,

c) megszervezi a nevelési-oktatási intézményben az egészségfejlesztéssel, a nevelő-oktató munka, a szexuális nevelés segítségével, a nevelési-oktatási intézményben észlelt személyközi konfliktusok és az erőszakjelenségek megoldásával kapcsolatos pszichológiai témájú feladatokat,

d) megszervezi a krízistanácsadást a következő váratlan súlyos élethelyzetekben: kortárshaláleset, súlyos iskolai kudarcélmény, váratlan családi krízishelyzet, továbbá terápiás vagy más kezelés szükségessége esetén továbbírányt a pedagógiai szakszolgálathoz vagy más szakellátást biztosító intézményhez, valamint

e) a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló tehetséggondozásában a pedagógusokkal és a pedagógiai szakszolgálat szakemberével közösen kidolgozza az együttműködés és az ellátás kereteit.

(4) A (3) bekezdés a) pontjában meghatározott szűrővizsgálatok kiemelt célcsoportja a nevelési-oktatási intézménnyel jogviszonyban álló gyermekek, tanulók azon csoportja, akik az Nkt. 5. § (1) bekezdésében meghatározott és életkoruknak megfelelő pedagógiai szakaszt megkezdtek, így

a) óvoda esetén elsősorban az ötödik életévüket betöltött gyermekek,

b) iskola esetén az első, az ötödik, a kilencedik évfolyamos tanulók.

(5) Az óvodapszichológus, az iskolapszichológus a (3) bekezdés b), c), e) pontjában foglalt feladatok megszervezése során szűréseket, vizsgálatokat, tréningeket, egyéni és csoportos tanácsadást szervezhet a gyermek, a tanuló, a pedagógus, továbbá a szülő megkeresésével, valamint az érintett gyermek, tanuló személyiségének fejlesztésével összhangban a szülő számára is.

(6) Az iskolapszichológus szükség esetén az iskolában pályaválasztási és pályaaorientációs tanácsadást szervez, amelynek során

a) együttműködik a pedagógusokkal és a kijelölt pedagógiai szakszolgálat pályaválasztási szakemberével,

b) a helyi lehetőségek függvényében pályaaorientációs foglalkozásokat tart az ötödik évfolyamtól kezdődően az önismereti, képességstruktúra-feltárási, pályaismereti témakörben.

(7) Az óvodapszichológus, az iskolapszichológus

a) segíti a pszichológiai ismereteknek a nevelési-oktatási intézményen belüli elsajátítását,

b) kapcsolatot tart a környezetében működő óvodában, iskolában dolgozó óvodapszichológussal, iskolapszichológussal,

c) együttműködik a kijelölt pedagógiai szakszolgálatban dolgozó óvodapszichológussal, iskolapszichológussal a nevelési-oktatási intézményben a pszichológiai tevékenységgel érintett gyermekek, tanulók pedagógiai szakszolgálati vagy egyéb egészségügyi szakellátásra történő utalása vonatkozásában,

d) az óvodai, iskolapszichológusi munka szakmai minőségbiztosítása érdekében kapcsolatot tart az oktatásért felelős miniszter jogszabályban kijelölt, az Országos Iskolapszichológiai Módszertani Bázis feladatait ellátó intézménnyel,

e) együttműködik a pedagógiai szakszolgálattal az érintett gyermek, tanuló pedagógiai szakszolgálati ellátás keretében történő gondozásában,

(8) Az alapfokú művészeti iskolában az (1)–(7) bekezdés rendelkezéseit nem kell alkalmazni.”

Ezeket túl a 128.§ (8) bekezdése jelenít meg feladatot, amikor kimondja, hogy

„A nevelési-oktatási intézmény vezetője az egészségfejlesztési és prevenció programok kiválasztásánál beszerzi...az intézményben dolgozó iskolapszichológus ... véleményét.”

A feladatok felsorolása szerint az óvoda-, iskolapszichológus tevékenysége alapvetően a koordináció a szövegben szereplő leggyakoribb állítmány a „megszervezi”, ezen kívül egy-egy helyen közreműködik intézkedésekben, kereteket dolgoz ki, véleményez, és csak másodsorban, tüneteket kezel, segítséget nyújt. Ez a kialakult gyakorlattól némileg eltérő feladat meghatározás. Az óvoda, iskolapszichológus a gyakorlatban általában jóval több konkrét közreműködéssel vesz részt a pedagógiai folyamatban (pl. szűrések, prevenció programok megvalósításában), és a nevelés-oktatás hatótényezőinek alakításában (pl. egyes pedagógiai kompetenciák fejlesztésében pedagógusok, szülők esetében), amit az intézmények igényelnek is. Ez a jelenlegi **jogszabályi megfogalmazás lehetőséget teremt a megváltozott függőségi viszonyok között az intézményben alkalmazott pszichológusnak, hogy az adott feladat kapcsán meg tudja találni a legoptimálisabb ellátási formát.** (Pl. ha úgy ítéli meg, hogy nem ő az, aki az adott helyzetben leginkább segíteni képes, akkor megszervezheti, hogy a szakszolgálati koordinátor nyújtson segítséget, vagy adott esetben a pedagógust készítse fel a feladat megoldására stb.)

A munkakörülményekre vonatkozóan a 20/2012. EMMI rendelet 2. sz. melléklete tartalmaz előírásokat, melynek címe : „Jegyzék a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről”. Az óvodában és az iskolában egyaránt szerepel szoba a pszichológus számára, (1.Óvoda, I. Helyiségek 6. sor és 2. Iskola, I. Helyiségek 8. sor), székhelyen és telephelyen 1 mennyiségben.

Ez azt jelenti, hogy a rendelet minden feladatellátási helyen kötelezővé teszi, hogy legyen **önálló helyiség** a helyben dolgozó pszichológus számára. Ez jelentős támogatása a munkakörülmények fejlődésének, mert az eddigiekben ez sok helyen nem realizálódott.

A helyiségek kötelező berendezésében mutatkozik különbség az óvodában és az iskolában (1.Óvoda, II. Helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai 26-30. sor és 2. Iskola, I. Helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai 62-70. sor). A mindkét helyen megjelenő asztal, négy szék, szőnyeg tárgyakon túl az óvodában egy polc, az iskolában zárható szekrény, számítógép, telefon, fogas, szeméttároló szerepel még. A felsorolásból az óvodában az iratok adatvédelmi szempontból biztonságos tárolását lehetővé tevő zárható szekrény hiányzik.

Sem az óvodában, sem az iskolában **nem szerepel eszközök felsorolása** (pl. játék vagy teszt). Ez azt jelenti, hogy a pszichológus szakmai eszközökhöz való hozzájutása nem szabályozott, ami valószínűsíthetően nehézséget okoz majd a gyakorlatában.

ÓIP-Bázis: Ezeknek a feltételeknek az egységesítése és kiegészítése sürgős feladat, amit jelezni fogunk a jogalkotóknak!

Az Nkt 18. § (3) bekezdésében előírja, hogy

„A pedagógiai szakszolgálatok feladatainak, működési feltételeinek, feladatai ellátásának részletes szabályait az oktatásért felelős miniszter rendeletben állapítja meg.”

Ez a 15/2013. EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről 2013.02.26.-án került kiadásra, és 2013.03.01-től hatályos (a továbbiakban : szakszolgálati rendelet). A nevezett rendelet az óvoda-, iskolapszichológia számára **további feladatot** is megfogalmaz a 20/2012. EMMI rendeletben foglaltakhoz képest:

„7.§ (2) Amennyiben a szakértői bizottság vizsgálata alapján a gyermeknél, a tanulónál sem a beilleszkedési, sem a tanulási, sem a magatartási nehézség, sem a sajátos nevelési igény nem állapítható meg, de eredményes óvodai neveléséhez, iskolai neveléséhez, oktatásához iskolapszichológiai, óvodapszichológiai vagy logopédiai ellátásba vétele indokolt, a szakértői bizottság a megfelelő ellátásba vételét kezdeményezi.”

„30.§ (1h) a tehetségazonosítás, a tehetséggondozás feladatát ellátó pszichológus szakmai kapcsolatot tart a feladatellátási körzetében működő tehetségfejlesztő programok vezetőivel és az iskolapszichológussal, óvodapszichológussal”

Utóbbi feladat a tehetséggondozó koordinátor feladatkörében is említésre kerül (30.§ (2) a)), esetében a kapcsolattartás kötelezettsége kifejezetten a nevelési-oktatási intézményben dolgozó óvoda-, iskolapszichológusra vonatkozik.

A szakszolgálati rendelet azonban **az óvoda-, iskolapszichológia tekintetében új funkciót vezet be :**

„11. Az iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás

29. § (1) Az Nkt. 18. § (2) bekezdés i) pontja szerinti iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás feladata a pedagógiai szakszolgálati intézményben a nevelési-oktatási intézményekben dolgozó pszichológusok munkájának összefogása és segítése, melyet az iskola- és óvodapszichológus feladatok koordinátora lát el.

Azzal, hogy a rendelet szakszolgálati intézményben megvalósítandó feladatnak a „terepen” dolgozók koordinálását jelöli meg, és a megjelölt (minimális) létszám járasonként egy fő, **lehatárolja annak lehetőségét, hogy az óvoda-, iskolapszichológusok a szakszolgálat keretében is foglalkoztathatóak legyenek.** Az Nkt-ben megjelenített nevelési-oktatási intézményben történő finanszírozás kötelezően vállalt fenntartói feladat, ami a foglalkoztatást a nevelési-oktatási intézmény keretébe tereli.

Az átmenetet a szakszolgálati rendelet „Záró rendelkezések” címszó alatti része biztosítja:

„48. § A pedagógiai szakszolgálati intézmény illetékességi területén 2013. augusztus 31-ig ellátja az e rendelet hatályba lépését megelőzően a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 24. §-a alapján a nevelési tanácsadás keretében nyújtott iskolapszichológiai szolgáltatás feladatait.”

A koordinátor feladatkörét a 29.§ (2)-(3) bekezdése határozza meg :

„(2)Az iskola- és óvodapszichológiai feladatok koordinátorának a feladatai:

a) az óvodai, iskolai preventív szűrések tankerületi szintű koordinációja, együttműködés a pszichológiai tárgyú mérésekben és az eredmények kommunikációjában,

b) a nevelési-oktatási intézményekben foglalkoztatott pszichológusok számára legalább havi rendszerességgel szakmai konzultációs foglalkozások szervezése,

c) a nevelési-oktatási intézményekben dolgozó pszichológusok által ellátásban részesített gyermekeket, tanulókat érintően szakmai konzultációs lehetőség biztosítása a pedagógiai szakszolgálati, vagy az egészségügyi ellátás illetékességi körébe tartozó vizsgálat kezdeményezésére vonatkozó döntés kialakításában, javaslattétel annak irányultságára, helyére,

d) a nevelési-oktatási intézményekben dolgozó pszichológusok megkeresésére egyéni szakmai segítség, esetvezetési segítségnyújtás, kettős vezetést igénylő csoportfoglalkozások vezetésében való közreműködés,

e) a nevelési-oktatási intézmény vagy az intézményben dolgozó iskolapszichológus, óvodapszichológus megkeresésére esetmegbeszélő, tanári képességfejlesztő csoportfoglalkozás megszervezése, közreműködés annak az adott intézményben történő megvalósításában,

f) egyéni tanácsadás és konzultáció a nevelési-oktatási intézményekből érkező pedagógusok számára,
g) az Intézmény és a nevelési-oktatási intézmény közötti kapcsolat, kommunikáció segítése,
h) a pedagógiai szakszolgálatnál önkéntesen bejelentkező, az óvodától, iskolától független szolgáltatást igénylő szülők és gyermekek óvodai, iskolai problémákkal összefüggő ellátása, szakmailag indokolt esetben a titoktartás szakmai, etikai elveinek betartása mellett az érintett intézményében dolgozó iskolapszichológussal, óvodapszichológussal való konzultáció.
(3) Az iskola- és óvodapszichológus koordinátor kapcsolatot tart a miniszter által az országos szakmai irányítási feladatok ellátásában való közreműködésbe bevont Országos Iskolapszichológiai Módszertani Bázissal.”

A **koordinátor** feladatköre nagyon sokoldalúan van megfogalmazva, megvalósulás esetén szinte **minden vonatkozásban támogatást tud biztosítani a „terepen” foglalkoztatott kollégáknak**. A kapcsolata azonban a nevelési-oktatási intézményekben foglalkoztatott pszichológusokkal kizárólag szakmai. **Nincs szervezeti viszonylat**, olyan hatáskör meghatározva, ami az együttműködést támogatná.

ÓIP- Bázis: Ennek a problémának rendeleti szabályozása elengedhetetlen feltétele a minőségi feladatellátás biztosításának!

A **koordinátorok** minimális létszámát a rendelet 7. számú melléklete határozza meg. A fővárosra illetve megyékre megadott adatok alapján (az összesen oszlopban 198 fő szerepel) arra lehet következtetni, hogy minden **tankerületben legalább egy fő** látná el ezt a feladatot. A melléklet címében szereplő „minimális” szóval a rendelet nyitva hagyja a lehetőséget arra, hogy a helyi sajátosságok (pl. nevelési-oktatási intézmények és az azokban foglalkoztatott pszichológusok száma) figyelembevételével lehessen a koordinátorok létszámát alakítani.

A koordinátor munkakörével kapcsolatos kereteket a rendelet 6. számú melléklete tartalmazza. A melléklet címe („1. A pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak végzettségi és szakképzettségi követelményei a megyében, fővárosban az Intézmény egyes tevékenységeinek ellátásához”), valamint a rendelet 33. § (1) bekezdése, amely kimondja, hogy

„A pedagógiai szakszolgálati intézményében a gyermekekkel, tanulókkal való közvetlen foglalkozást – ha e rendelet másképp nem rendelkezik – szakvizsgázott pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak végzik.”

Ez együttesen azt jelenti, hogy az iskola- és óvodapszichológus feladatok koordinátorának foglalkoztatása **szakvizsgázott pedagógus-munkakörben** történik.

Ennek megfelelően a szakszolgálati rendelet 6. számú mellékletében meghatározott **végzettségi és szakképzettségi követelmények** (9. sor) a pszichológus végzettség mellett „pedagógiai (óvoda- és iskolapszichológiai)” vagy „tanácsadó szakpszichológus” előírást tartalmaznak.

A szakszolgálati rendelet 38.§-a előírja, hogy

„az alapító okiratában meghatározott pedagógiai szakszolgálati feladatok ellátásához legalább a 9. mellékletben meghatározott eszközökkel és felszerelésekkel [a továbbiakban: kötelező (minimális) eszközök és felszerelések] rendelkeznie kell”.

A 9. mellékletében nem található olyan tétel, ami az óvoda-, iskolapszichológia ellátásához lenne kötve.

Ez azt jelenti, hogy a koordinátor legvalószínűbben az alkalmazotti szobában tartózkodhat, foglalkozásaihoz pedig igénybe veheti a vizsgáló, tanácsadó vagy a fejlesztő szobát. Olyan helyiség, ahol a „terepen” foglalkoztatott pszichológusokat együttesen fogadhatja, nem szerepel a szakszolgálati intézmény kötelezően létesítendő helyiségeinek felsorolásában (korábbi rendeletben csoportszobaként előírt helyiség). A koordinátor koordináló munkáját lehetővé tevő telekommunikációs eszköz pedig csak a vezetőhelyettesi irodában van előírva (telefon,

számítógép). **A koordinátor munkájához szükséges tárgyi feltételekhez való hozzáférés tehát nincs konkrétan szabályozva.**

ÓIP-Bázis: Az infrastrukturális feltételek rögzítése és javítása érdekében szót emelünk a jogalkotóknál, szakmai érvekre alapozva az igények megfogalmazását.

Az észlelt problémák összefoglalása

A jelenlegi szabályozás alapján az alábbi problémákat látjuk sürgősen orvosolandónak, alapvetően egy rendelet megalkotásának keretében.

1. A jelenlegi szabályozási helyzetben még számos kérdés megválaszolatlan, hiányzik a részletes szabályozás.
2. A pedagógus munkakörben való foglalkoztatás megtartása alapvető szakmai igény.
3. A minőségi munkavégzés szakmai feltételeinek biztosítása jogszabályi keretekkel (csak a legfontosabbakat soroltuk most fel, a későbbiekben ehhez majd várjuk javaslataitokat!)
 - A munkaidő pontos szabályozása – optimális elosztása
 - Az ellátandó létszámok/ feladatellátási helyek optimalizálása
 - A munka tárgyi feltételeinek biztosítása
 - A szakmai függetlenség megteremtésének és megtartásának, elősegítése egyrészt jogszabályi, másrészt szakmai képzési, továbbképzési eszközök segítségével (pl. protokoll, szakmai felügyeleti rendszer kiépítése stb.)
 - Az integráló és a speciális intézményekben végzett munka (pl. EGYMI) külön szabályozása
 - A szakmai támogatás- és ellenőrzés rendszerének kidolgozása és szabályozása.

Ezekre a kérdésekre szükséges a szakmának olyan megoldásokat keresni és javaslatokat megfogalmazni, amely a munka eredményességét fokozza, és előre vetíti.

Eddigi javaslatink- lépéseink

Szeretnénk, ha az óvoda és iskolapszichológusok ezen túl rendszeresen, ill. valós időben kapnának tájékoztatást arról, hogy milyen lépéseket tettünk annak érdekében, hogy a szakma érdekeit képviseljük. Létrehoztunk egy **ÓIP- Bázis közös honlapot**, amelyre rendszeresen feltöltjük azokat az anyagokat, amelyeket a Minisztérium vagy más szakmai szervezetek felé továbbítottunk, megfogalmaztunk. Ide kívánjuk összegyűjteni az aktuális jogszabályokat, amelyek érintenek bennünket, és minden olyan hasznos dokumentumot, ami segítheti a tájékozódást szakmapolitikai ill. szakmai közéleti kérdésekben.

A honlap az alábbi linken elérhető: <https://sites.google.com/site/oipuegyekmptbazis/>

Hamarosan belinkeljük

- az MPT ÓIP szekció alá is
(http://www.mpt.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=201&Itemid=202)
- az ELTE Iskolapszichológiai Országos Módszertani Bázis honlapjára:
<http://iskpszi.elte.hu/iskolapszichologiai-modszertani-bazis/>
- a Dél-alföldi Iskolapszichológiai Módszertani Központ (DIPSZI) honlapjára:
<https://sites.google.com/site/dipszi01/>,
- és a velünk szorosan együttműködő Nevelési Tanácsadók Országos Egyesületének (NTE) honlapjáról is elérhető lesz :
<http://www.nevtanegy.hu/>

Tervezett lépések

1. Rendelet alkotás

Ahogy azt a leírás elején is jeleztük, már kezdeményeztük Gloviczki Zoltán helyettes államtitkánál egy olyan rendelet megalkotását, amely részletesen szabályozza az óvoda-, iskolapszichológusok működését. Első körben megkeresésünkre azt a választ kaptuk, hogy az államtitkár betegség miatt nem tud reagálni. Ezért ill. ezzel párhuzamosan megkerestük Brassói Sándor főosztályvezetőt, aki a jogalkotási folyamatok során eddig is partnerünk volt az egyeztetésben. Tőle azt a választ kaptuk, hogy a felvetést jónak tartja, és amint a helyettes államtitkár visszatér, felveszi vele a kapcsolatot az ügyben. Természetesen folyamatosan azon leszünk, hogy a döntés mihamarabb megszülessen, és elkezdhessük ezt a munkát, mivel az idő már nagyon sürget.

2. Óvoda- és iskolapszichológiai protokoll megalkotása

Ennek a munkának már komoly előzményei vannak. Egyrészt a Szitó Imre által készített protokoll, másrészt a Tamás Márta, Nemesné Somlai Gitta, Horváth Ágnes és Szakács Katalin által, az iskolapszichológusok számára készített protokoll is rendelkezésre áll. Mindkettőt ismerjük, Szitó Imre anyagáról mind a DIPSZI, mind a Bázis keretében vitát rendeztünk. Sok hasznos javaslat született. Ezek figyelembevételével felkértük Tamás Mártát, hogy kezdje el átdolgozni a korábbi anyagokat. Közben nyilvánvalóvá vált, hogy az óvodapszichológusi munkának vannak olyan specifikumai, ami miatt indokolt volna erre a területre külön protokollt kidolgozni, illetve ezekkel a szempontokkal az IP protokollt kibővíteni. Ezt a feladatot Sz. Galaczi Judit vállalta magára. Amint elkészül a vitára alkalmas változat, tervezzük, hogy ezt a kollégákkal megvitátjuk, és a felmerülő javaslatok alapján véglegesítjük. Szeretnénk, ha a protokoll a rendelet melléklete lenne.

3. Szakmaspecifikus munkaidő nyilvántartó rendszer kidolgozása

Pillanatnyilag nincs olyan egységesen elfogadott munkaidő és tevékenység nyilvántartási rendszer, ami minden tekintetben megfelelne az óvoda- és iskolapszichológusi munka igényeinek. Vannak jó kezdeményezések, és többé-kevésbé bevált alkalmazások. Jelenleg ezek

összegyűjtésén dolgozunk, és ezek előnyeit egyesítve szeretnénk egy valóban könnyen kezelhető és a munkánk jellegzetességeihez alkalmazkodó rendszert kialakítani, majd hivatalossá tenni, és elterjeszteni. A TAMOP 3.4.2B pályázat keretében készül a szakszolgálati munkát is nyilvántartó ENYR. Ezen túlmenően is szükséges további rendszerelemek kiépítése. Ehhez azonban nemcsak szakmai, de anyagi erőforrások is szükségesek. Ezek megteremtésén dolgozunk.

Aktívabb párbeszéd a területen dolgozókkal

Munkánk sikeressége azon is múlik, hogy mennyire tudunk a gyakorló szakemberek javaslataira támaszkodni, valós problémáikra reagálni. Ezért létrehoztunk egy e-mail fiókot, amely alkalmas arra, hogy a szekció és/vagy a bázis felé megfogalmazódó javaslatok célba érjenek

oipugyek@gmail.com

A vezetőség tagjai rendszeresen olvassák a leveleket. Azt nem tudjuk ígérni, hogy minden egyes levélre személyesen válaszolunk. Egy visszaigazoló e-mailt mindenki fog kapni, és az információkérés, kérdés vagy probléma sürgősségétől, jellegétől függően igyekszünk rá reagálni. Ennek több módja lehet: pl. tájékoztató levél kiküldése, vagy a Bázis továbbképzésen a probléma/téma napirendre tűzése stb. Talán még más formákat is lehet találni erre a későbbiekben, de most első körben ezt tudjuk ígérni.

Munkánkat önkéntesen és társadalmi megbízatásból, mint a szakma iránt elkötelezett szakemberek végezzük. Jelenleg az **MPT ÓIP szekció** égisze alatt és a Módszertani Bázissal szoros kapcsolatban. A jogalkotók velünk nem mint magánemberekkel, hanem mint az MPT szekciójának képviselőivel tárgyalnak. Ezért fontos volna, hogy akikről szó van, akiket képviselünk, azok tagjai legyenek ennek a szakmai szervezetnek. Kérjük, hogy **aki fontosnak tartja a munkánkat az érdekei ilyen szintű képviseletét, lépjen be az MPT-be és a szekcióba**, mert ez a mi munkánkat is megkönnyítené, segíthetné a szakmai érvek alátámasztását minden fórumon.

Budapest, 2013.03.18.